

Forbrydelse og straf

I medierne bliver der hele tiden snakket om hårdere straffe til kriminelle. Politikerne mener nemlig, at hvis folk straffes hårdere, vil de ikke begå kriminalitet fremover. Men virker hårdere straffe, og hvad vil vi gerne have ud af at straffe kriminelle? Hvordan straffer vi i dag, hvordan gjorde man tidligere – og hvorfor straffer vi nu som vi gør? Dette er nogle af de spørgsmål som vi skal se på i forbindelse med et besøg på Politimuseet.

En straf kan defineres som en retslig reaktion, som indebærer en lidelse, og som udføres på en person, som er dømt for en ulovlig handling, på sådan en måde, at straffens hårdhed afhænger af lovovertrædelsens grovhed.

Altså, hvis man har gjort noget ulovligt, bliver man straffet på en måde, der passer til den forbrydelse man har begået. For eksempel får man ikke livsvarigt fængsel for at køre for stærkt, og man får heller ikke bare en bøde, hvis man har slået nogen ihjel.

Begge ting er sådan set lige ulovlige, men vi anser det at slå et andet menneske ihjel for at være en langt større forbrydelse end at køre for stærkt. Dette er fordi vi tillægger noget som et menneskeliv en meget stor værdi, og derfor straffes man også hårdere for den forbrydelse. Det kan virke banalt, men vores opfattelse af, hvad der er en større eller mindre forbrydelse afhænger af, hvordan vi ser på verden, og derfor har straf varieret meget gennem tiden. I dag blander politiet sig for eksempel ikke i, om man er sin mand eller kone utro, hvor det førhen var noget man kunne blive straffet for.

Hvorfor straffer man?

Straf er i bund og grund en lidelse, som man påfører nogen, der har handlet forkert. Der var en gang, hvor man slog skolebørn, hvis de lavede en fejl i oversættelse eller ikke var gode nok til hovedregning. Dette er man heldigvis stoppet med for lang tid siden, men der er stadig én gruppe mennesker, der straffes flittigt – forbryderne.

Med lov skal land bygges

De første nedskrevne danske love, Skånske Lov, Sjællandske Lov og Jyske Lov, stammer fra 1200-tallet. Disse love er baseret på det man kalder ”sædvaneret”, det vil sige, at man dømte ud fra, hvordan man plejede at dømme i lignende sager.

Under enevælden blev Frederik 3. landets øverste dommer med den såkaldte Kongelov fra 1665. Det var altså ham, som i sidste ende kunne dømme eller benåde en forbryder.

I 1683 kom Danske Lov under Christian 5. Med den blev alle – rige som fattige – for første gang lige for loven, og blev straffet ens.

Nogle folk mener, at straf går ud på at gøre gengæld – at nogen har skadet andre på en eller anden måde, og derfor skal de selv skades nu. Her er det ligegyldigt, om straffen har nogen effekt på den skyldige, det gælder bare om at få vedkommende til at lide.

Straf har dog også et forebyggende formål, og det er især det vi fokuserer på i dag. Helt basalt, kan folk jo ikke begå kriminalitet, hvis de sidder i fængsel, men det er andet og mere end det. Dels skal fængsel virke afskrækkende for forbryderen. Det, at man får sin frihed taget fra sig, skal

gøre, at man tænker sig om en ekstra gang næste gang man overvejer at bryde loven. Og dette gælder både de fængslede, men også andre, der kan se, hvad der kommer til at ske, hvis man begår en forbrydelse.

Et ophold i fængsel har dog også en anden funktion. De indsatte i fængsel skal nemlig gennemgå en rehabilitering, altså at man skal forsøge at gøre dem til ”bedre” menneskesker. Man mener nemlig ikke, at fængslerne har nogen effekt, hvis folk bare kommer ud og laver kriminalitet igen, så snart de kommer ud.

Straf før og nu

I middelalderen hang straf sammen med kristendommen, og man straffede på mange måder med udgangspunkt i Bibelens Ti Bud.

Man mente, at hvis der var nogen som forbrød sig mod disse bud, så ville Gud straffe hele samfundet, og derfor straffede man folk meget hårdt, da man ikke ville risikere Guds vrede. Gudsbespottelse var for eksempel en meget grov forbrydelse, som Danske Lov foreskrev, at man kunne dømmes til døden for. Man kunne også i yderste tilfælde blive henrettet for at begå hor gentagende gange, men hvis man var heldig, så slap man med 5 års strafarbejde.

Arbejdsopgave: I dag kan man straffes på forskellige måder for den samme forbrydelse. Hvad tror I man vurderer når man skal straffe en forbryder?

Vores **Grundlov** blev underskrevet af Frederik 7. i 1849. Blandt meget andet afskaffede man enevælden og Danmark blev et demokratisk land. Grundloven er heldigvis blevet ændret mange gange siden, senest i 1953. I dag kan alle danske statsborgere over 18 år stemme til folketingsvalg, men i 1849 skulle man være 30 år, og man måtte ikke være en af ”de fem F’er”: Fruentimmere, folkehold (dvs. tjenestefolk), forbrydere, fjolser og fattige.

Der var fire slags straffe i middelalderen og renæssancen: skamstraf, legemsstraf, dødsstraf og frihedsstraf. Fælles for straffende var, at de skulle virke afskrækkende.

Skamstraffe kunne være ”den spanske kappe” eller en fedel. [billede] Meningen var, at alle skulle kunne se, at vedkommende havde gjort noget ulovligt og derfor måtte hånes.

Legemsstraffe kunne typisk være pisk eller håndsafhugning. Man mente, at hvis man én gang havde begået en forbrydelse, ville man til hver en tid kunne begå en igen, og derfor havde man straffe med varige mén, sådan at man kunne se på en person, at han eller hun var en forbryder. At få afhugget en hånd var et ret alvorligt handicap, og derfor var man lidt mildere mod børn, der kun kunne risikere at miste øret.

Der var forskellige slags dødsstraffe alt efter, hvem man var og hvilken forbrydelse man var skyldig i. Kvinder kunne blive brændt på bålet eller druknet, hvis man mente, at de var hekse. For mord, voldtægt, falskmøntneri, majestætsfornærmelse og gudsbespottelse kunne man blive hængt eller halshugget. Henrettelser var offentlige begivenheder, og mange mennesker samlede sammen på torvet eller galgebakken for at se det ske.

Den sidste form for straf var frihedsstraf, som minder lidt om vores fængsler i dag. Førhen hed det tugt- eller arbejdshuse, og meningen var, at når man alligevel havde en masse kriminelle, så kunne man få dem til at arbejde for samfundet. Det var en mildere straf end de andre tre, at man ikke fik nogen varige mén, men gav folk mulighed for at være til nytte.

Den kriminelle lavalder

I dag skal man være over 15 år gammel for at blive straffet for en forbrydelse, uanset hvor grov den er. Man mener nemlig, at børn er for umodne til at forstå konsekvenserne af en forbrydelse, og at det kan skade dem psykisk at blive fængslet. I stedet kan unge kriminelle dog blive anbragt på en institution.

Indtil slutningen af 1800-tallet var den kriminelle lavalder 10 år, men det var ikke alle, der gik lige meget op i det. Man har faktisk sager, hvor børn helt ned til 8 år er blevet dømt til døden for at have slået nogen ihjel.

Arbejdsopgave: Diskuter fordele og ulemper ved forskellige strafftyper.

Hvorfor har man straffet som man gjorde? Hvad ville man opnå med straf? I dag har vi i Danmark afskaffet dødsstraffen, hvorfor tror du det kan være?

Kriminalsager. Her får I to kriminalsager fra henholdsvis 1853 og 2010. Sagerne kunne godt minde en smule om hinanden, men læg mærke til, hvilke forskelle der er. Overvej, hvordan forbryderne er blevet straffet i de to sager, samt mulighederne og motiverne for at begå kriminalitet. Hav disse sager i tankerne når I besøger museet.

1853

Natten mellem den 11. og 12. oktober 1853 blev husmand Niels Hansen i Brøndehus på Sydvestfyn vækket ved, at det bankede på hans dør, og en mand bad ham komme ud og hjælpe, da han med væltet med sin vogn. Niels Hansen var kun kommet et lille stykke hen ad vejen, da han så to andre personer komme bagved, og da der ikke var nogen væltet vogn at se, fik han mistanke om, at der var noget galt og vendte om. Med i det samme blev der kastet et reb om hans hals. Det lykkedes ham dog at komme fri og løbe tilbage, men den ene af mændene forfulgte ham og stak ham i underlivet med en kniv. Manden forsvandt og Niels Hansen fik slæbt sig hen til en nabo. Der blev sendt bud efter lægen, der strakt så, at såret var livsfarligt, og lod sende bud efter herredsfogeden, som var en slags dommer og politimester. To dage senere døde Niels Hansen.

Den indledende undersøgelse havde ikke ført til noget resultat, selvom den afdøde havde givet en ret fyldestgørende signalement af i hvert fald den ene af forbryderne, og man skulle ikke tro, at der kunne være så mange at vælge imellem som gerningsmænd til en så lokalpræget forbrydelse. Derfor tilkaldte man assistance fra København, og det tog ikke lang tid før man fandt frem til nok beviser til at anholde den 30-årige Jens Henrik Christiansen Boye og de to noget ældre Christian Hansen Sosmed og Anders Hansen Sørensen Pranger, som alle tre havde et meget dårligt omdømme. Boye havde tidligere været arresteret to gange for falskmøntneri, men var blevet frifundet ved Højesteret.

Efterforskningen

Ved en hastigt foretaget ransagning i deres hjem fandtes der hos Sosmed støbeforme og andre remedier og tin til fabrikation af falske mønter. Er var ingen vej udenom. De måtte alle tre indrømme at have produceret falske specier, rigsdalere og tomarksstykker, og dels selv, dels gennem bekendte, givet dem ud. Mistanken om, at de også var gerningsmændene til mordet på Niels Hansen blev hurtigt bestyrket, men ingen af dem ville tilstå noget. Da de blev anbragt i enecelle, gik der ikke lang tid før den, der var den mindst forhærdede, og som havde den mindste andel i forbrydelsen gav op. I dette tilfælde var det Pranger. Han mente nok, at han kunne redde sig ved, at han ikke havde taget egentlig del i overfaldet, men var løbet hjem. Han indrømmede, at da de alle tre nogle måneder før mordet havde siddet arresteret i Middelfart arrest, var de blevet enige om at foretage et røveri

hos Niels Hansen, og da de var blevet løsladt, genoptog de tanken om røveriet, og efter gentagne sammenkomster aftalte de så tidspunktet og gerningens nærmere udførelse.

Sosmed påtog sig at lokke Hansen ud, og mens Boye skulle uskadeliggøre ham, skulle de to andre gå ind i huset og stjæle. Da han og Sosmed så, at Boyes forsøg med rebet ikke lykkedes, blev de bange og løb deres vej. Sosmed kunne over for denne tilståelse kun indrømme, at den var rigtig, men han påstod, at han egentlig ikke havde troet, at det ville være kommet til mord; han havde tænkt sig, at Boye kun skulle gøre Niels Hansen bevidstløs. Boye havde herefter ingen vej uden om en fuldstændig tilståelse. Han prøvede at hævde, at det ikke havde været hans hensigt at dræbe Niels Hansen, men måtte dog indrømme, at han i forvejen ganske utvetydigt havde sagt til de andre, at han nok skulle få ham gjort så tavs, at de fik ro og tid til at udføre tyveriet, selvom de var nok så langsomme i vendingen.

Foruden sin delagtighed i dette mord og forfærdigelsen og udgivelsen af de falske mønter, tilstod Boye, at han havde tegnet en del falske 50 dalersedler, af hvilke han havde haft held til at få de fleste givet ud, endvidere at han havde begået 3 kirketyverier, 33 andre tyverier, de fleste af dem indbrud og nogle forbundet med vold og trusler. Også Sosmed og Pranger måtte lette deres samvittighed for en række tyverier, dels begået i forening med Boye, dels sammen med andre.

Dommene

Under retssagen blev Boye, Sosmed og Pranger dømt til at miste livet og lægges på hjul og stejle. De ankede dog dommen og den kom for højesteret. Sosmed og Pranger blev benådede, således at dødsstraffen forandredes til, at de skulle kagstryges og hensættes til tugthusarbejde på livstid. Boye blev stadig dømt til døden, men han slap for at komme på hjul og stejle.

2010

Fredag den 26. november 2010 ringede en ung mand til alarmcentralen i Odense. Han forklarede, at nogle udlændinge var i gang med at begå et hjemmerøveri mod en ældre mand. Da man fik anmelderens navn, spærrede patruljen øjnene op, fordi vedkommende, Mirsa, var særdeles godt kendt af politiet i Svenborg. Han er selv tidligere blevet sigtet og dømt for hjemmerøveri.

Da politiet kom til gerningsstedet, fandt de en af de tre gerningsmænd, Ciubotaro, siddende oven på husejeren, Christian, som blødte fra flere sår i ansigtet og var tydeligt rystet. Ciubotaro blev hurtigt fjernet fra Christian og

anholdt. Man så, at der var yderligere to mænd i stuen, Dumitru og Viorel, og da en betjent gik hen i mod dem, overgav Dumitru sig, mens Viorel prøvede at flygte, dog uden held. I mellemtiden havde en civilpatrolje spottet Mirsa i nærheden af gerningsstedet, og da han var kendt af politiet, besluttede de sig for at samle ham op. Han fastholdt, at han intet kendte til forbryderne, men blev anholdt alligevel, på grund af hans fortid. De anholdte fra røveriet forklarede også alle tre, at Mirsa havde været indblandet, hvilket offeret Christian, også bekræftede inden han blev kørt på skadestuen. Mirsa afviste alt dette, selvom han indrømmede, at han var ven med Christian.

Afhøringer

Offeret Christian var samler af antikviteter, gamle møbler, smykker, kunstgenstande og lignende, og derfor var hans hus også fyldt til randen af værdigenstande på gerningstidspunktet. Da han blev afhørt fortalte han, at Mirsa havde været hos ham umiddelbart før røveriet og havde virket nervøs. Pludselig ringede det på døren. Mirsa sagde, at det var hans chauffør, og de to mænd gik hen for at åbne døren. Da kom to personer, Ciubotaro og Viorel, ind ad døren, og Ciubotaro slog uden videre Christian hårdt i ansigtet, og han faldt bagom og mistede bevidstheden. Han blev flere gange sparket og slået. Christian lagde mærke til, at det muligvis var tre mænd i huset sammen med Mirsa. Lige da Christian troede, at det var ude med ham, kom politiet og stoppede mændene. Christian fortalte, at han ikke kendte de tre mænd, men han var sikker på, at de kendte Mirsa. Han fortalte videre, at Mirsa nogle dage forinden havde opsøgt ham for at sælge noget sølvtøj, men dette var ikke ualmindeligt, så det havde han ikke tænkt videre over.

Gerningsmændene fortalte alle tre nogenlunde den samme historie om, at Mirsas far havde kaldt dem til Svenborg. Faren, Petr, fungerede som kontakt for udlændinge, og kunne skaffe dem arbejde – lovligt såvel som ulovligt. Han havde også en lejlighed, hvor man kunne få lov til at bo mod betaling. Det var Petr, der 14 dage før røveriet havde kontaktet de tre og tilbudt dem noget arbejde i Svendborg. De tre var godt klar over, at det drejede sig om noget kriminelt. Da de ankom i Svenborg mødtes de med Mirsa og Petr, som forklarede dem, hvad der skulle ske. Det var Mirsa, som skulle være leder af gruppen, og det var også ham, der planlagde røveriet.

Mirsa havde dog en helt anden forklaring, og nægtede at han kendte de tre gerningsmænd. Han sagde, at han var kommet alene hen til Christian for at hjælpe ham med forskellige gøremål. Da havde det banket på døren, og to udlændinge prøvede at komme ind. Den ene slog Christian i hovedet, og den anden Mirsa. Mirsa løb derefter ud på gaden og ringede til politiet. Selv efter, at Mirsa blev gjort opmærksom på de tre rumæners forklaring, fastholdt han, at hverken han eller hans far kendte noget til dem.

Efterforskningen

Man fandt imidlertid hurtigt frem til det sted, hvor rumænerne havde boet mens de var i Svenborg. Det var et kollegieværelse, som tilhørte en af Mirsas bekendte, som forklarede, at det var Mirsa, der havde stået for kontakten til ham, og havde sørget for bolig til de tre anholdte, samt tre andre rumænere. Mirsas påstand om ikke at kende de tre gerningsmænd lød derfor mere og mere usandsynlig. Man fandt her noget stjålet sølvtøj og andre småting. Alle fire anholdte blev fremstillet i Grundlovsforhør, og blev varetægtsfængslet i fire uger.

Man besluttede at opsøge Petr, Mirsas far, da de tre gerningsmænd havde peget på ham som bagmand for hele operationen. Da man fandt og afhørte ham, indrømmede han, at han havde været bindeled mellem de tre og Mirsa, men han nægtede kendskab til, at de skulle begå noget kriminelt. Petr sagde videre, at det var Viorel, der havde kontaktet ham og ikke omvendt, men tilføjede, at han aldrig havde mødtes med dem i Svenborg. Han ændrede dog hurtigt forklaring og sagde, at de faktisk havde mødtes. Man besluttede at anholde ham, dels fordi hans forklaring ikke stemte overens med de øvrige, og dels fordi man havde fundet en lang række genstande (iPads, mobiltelefoner, smykker mv.), som man formodede var stjålne, i hans lejlighed. Han blev også varetægtsfængslet i fire uger.

Politiet begyndte nu at undersøge at stjålne genstande de havde fundet hos Petr, på rumænernes kollegieværelse og ved ransagning af Mirsas hus (pelse, sølvtøj og smykker). Man fandt hurtigt frem til, at nogle af tyvekosterne kunne spores tilbage til to andre røverier i Svenborg. Der blev fundet sølvtøj fra det samme røveri hjemme hos både Mirsa og rumænerne, så nu var der ingen grund til at tro på, at de ikke kendte hinanden. Det lykkedes også politiet at forbinde de genstande de havde fundet hos Petr til en række forskellige tyverier i og omkring København. Der tegnede sig altså et billede af, at de disse mennesker havde en lang kriminel fortid, og ikke mindst havde begået flere røverier mens de var i Svenborg.

Man afhørte igen de tre gerningsmænd, og selvom de til at begynde med var meget fâmælte, fik politiet til sidst en tilståelse. Dumitru forklarede, at gruppen havde begået flere indbrud i Svenborg og omegn, mens de havde ventet på det rigtige øjeblik til at begå det røveri de var sigtet for. Han indvilligede i at vise politiet de steder, hvor de havde begået indbrud. De to andre anerkendte også, at de havde røvet disse steder, og Viorel fortalte yderligere om nogle lokaliteter ved Ringe og Odense, hvor han havde begået indbrud. De tre forklarede også, at det var Mirsa, der havde kontakt til hælterne og sørgede for, at deres udbytte blev solgt videre. Mirsa nægtede dog stadig at have haft noget at gøre med rumænerne eller stjålne varer. Da han blev konfronteret med alle rumænernes udsagn, erkendte han til sidst, at han havde været sammen med dem, skaffet dem et sted at bo og hjulpet

dem med hæleri. Han afviste dog stadig at have planlagt røveriet, og han pointerede flere gange, at det var ham, der slog alarm. Da overvågningsvideo fra Christians hus endelig viste, at Mirsa havde været til stede under meget af røveriet, samt at han stille og roligt havde forladt huset, blev hans påstande endegyldigt gennemhullet.

Dommene

Dumitru blev sigtet for forsøg på røveri, vold af særlig rå og farlig karakter, samt fire forhold omhandlende indbrud og tre forhold af hæleri. Han blev idømt fængsel i et år og ni måneder.

Viorel blev sigtet for forsøg på røveri, vold af særlig rå og farlig karakter, trusler mod en fængselsbetjent, samt syv forhold omhandlende indbrud. Han blev idømt fængsel i to år og seks måneder.

Ciubotaro blev sigtet for forsøg på røveri, vold af særlig rå og farlig karakter, samt fire forhold omhandlende indbrud. Han blev idømt fængsel i to år og seks måneder. Alle tre blev udvist fra Danmark og pålagt indrejseforbud.

Mirsa blev sigtet for forsøg på tyveri, og blev idømt 10 måneders fængsel, da han tidligere havde fået en lignende staf.

Petr blev sigtet for hæleri og overtrædelse af færdsels- og våbenlovene. Han blev idømt 30 dages fængsel og en bøde på 5500 kr. Mirsa og Petrs forbrydelser var ikke grove nok til, at de kunne udvises fra landet.